B. N. C.
FIRENZE
1089
2

Digitized by Google

LVDOVICI IVSTI GALLIÆ, ET NAVARRÆ Regis Inuictiſſimi VITA, ET VIRTVTES

QVADRAGINTA ELOGIIS explicatæ, Occaſione Funeris eidem decreti

A SORORE AMANTISSIMA, CHRISTIANA, SABAVDIÆ DVCE, CYPRI REGINA, Anno Domini M. DC. XLIII.

Auctore ALOYSIO IVGLARIS, *è Societate* IESV.

BIBLIOTECA NAZIONALE FIRENZE 1872

LVGDVNI,
Sumptibus GVILIELMI BARBIER.

M. DC. XLIV.
CVM PRIVILEGIO REGIS.

1083.2

POTENTISSIMO CELSISSIMOQVE
è Regio Sanguine

PRINCIPI CONDÆO
HENRICO BORBONIO
BVRGVNDIÆ PROREGI, &c.

REGIVM Munus, Regio Principi, Ego & Regi, & Tibi, POTENTISSIME PRINCEPS, ſubditus affero. LVDOVICVM IVSTVM, quem necdum ſatis eluximus, apud Te, Agnatum, ſanguine vt mente coniunctiſſimum, quem, dum ille vixit, ſemper & amauit, & coluit, pondus proculdubiò non ingratum humilis depono. Habes hîc Virtutes planè Regias, quas Tu ipſe nobis exhibes; Lauros, quæ vel inter funebres cupreſſos pulchrè toti Galliæ per tuum maiorem Iulum vix bene Iuuenem, ſed iam maturum Heroëm, etiamnum virent; Triumphos, quos tuis & conſiliis, & armis promouiſti; Miracula demum, quibus interfuiſti. Hæ ſunt Preli mei Typographici Primitiæ, quas CELSITVDINI TVÆ,

nimirum Æduanus Burgundio, & è Tuis Cabilonenſibus infimus, iamdudum deuoui. His, mihíque, quæ tua Clementia eſt, ſi faueris, felix ſum: & optandum mihi nihil ſupereſt, niſi vt viuas, & in æuum valeas, PRINCEPS CELSISSIME. Hoc vouet

Tuus humillimus, obſequentiſſimus, & deuotiſſimus

GVILIELMVS BARBIER, Cabilonenſis.

ELOGIORVM

ELOGIORVM
ARGVMENTA.

ELOG. I. LVDOVICI *Natalia, Cœli, terræque prodigiis illuſtrata.* pag. 2

II. *Naſcens ter oculos, ac manus in cœlum attollit.* 3

III. *Accepto à Patre gladio puer in Regni & Dei hoſtes armatur.* 4

IV. *A prima ætate humanis virtutibus aſſueſcit.* 6

V. *Anno ætatis decimo conſecratur in Regem.* 7

VI. *Annam Auſtriacam Vxorem ducit.* 8

VII. *Sibi, Deôque rebelles compeſcere aggreditur.* 10

VIII. *Benearnenſium nouam Rempublicam quadam quaſi ſpecie venationis euertit.* 11

IX. *Ad Fanum Engeriacum mira Religionis, & Fortitudinis experimenta.* 12

X. *Ream Inſulam rebellibus eripit, mox & ab Anglis defendit.* 14

XI. *Rupellam ab aliis Regibus ſæpe fruſtrà tentatam aggreditur.* 15

XII. *Rupellam poſt 15. menſium obſidionẽ expugnat.* 17

XIII. *Rupellæ victor Chriſto, & Sanctis omnibus triumphum cedit.* 18

XIV. *Domitæ Hæreſeos manes conatus irridet.* 19

XV. *Pacata Gallia Europam vniuerſam ſuis victoriis implet.* 21

XVI. *Litterarum ſtudia magnis honoribus, & largitionibus promouet.* 22

XVII.	*Ingentem ſtrumis laborantium multitudinem ſolo ſanat contactu.*	24
XVIII.	*Excitata ſæpe in Regno diſſidia tam feliciter quàm prudenter componit.*	25
XIX.	*Singularia certamina ſeueriſſimis legibus interdicit.*	26
XX.	*Hæredem Filium à Deo impetrat.*	28
XXI.	*Ludouici ſingularis in Deum pietas.*	29
XXII.	*Ardentiſſimus in ſuos Amor.*	30
XXIII.	*In ſumma felicitate ſumma Modeſtia.*	32
XXIV.	*In Calamitoſos beneficentia.*	33
XXV.	*In deligendis idoneis magnarum rerum adminiſtris Prudentia.*	34
XXVI.	*Mira in adeundis periculis fortitudo.*	36
XXVII.	*In plectendis ſceleribus, ac munerandis virtutibus ſumma Iuſtitia.*	37
XXVIII.	*Laborum amor, & patientia ſingularis.*	39
XXIX.	*In voluptatum uſu temperantia.*	40
XXX.	*In condonandis iniuriis Clementia.*	41
XXXI.	*In Cælites omnes affectus.*	42
XXXII.	*In lethales noxas odium immortale.*	44
XXXIII.	*Variis ægritudinibus premitur.*	45
XXXIV.	*Mortalitatis ſuæ memor Regno ſuo conſulit.*	47
XXXV.	*Intentus ad cæleſtia rebus humanis penitus valedicit.*	48
XXXVI.	*Ad mortis nuncium hilaratur.*	49
XXXVII.	*Aſcendẽti in cælũ Chriſto triũphi comes adiũgitur.*	51
XXXVIII.	*Eodẽ quo Hẽricus Pater mortuus die, mẽſe, horâ.*	52
XXXIX.	*Mortuus ab vniuerſa lugetur Europa.*	53
XL.	*De tota Ludouici Iuſti vita Iudicium.*	54

OLIVERIVS PENSA SOCIETATIS IESV in Prouincia Mediolanenſi Præpoſitus Prouincialis.

CVm librum hunc, cui titulus eſt, *Ludouici Iuſti Galliæ & Nauarræ Regis inuictiſſimi Vita, & Virtutes,* &c. à P. ALOYSIO IVGLARIS *Societatis noſtræ Theologo* conſcriptum tres eiuſdem Societatis Theologi recognouerint, ac luce dignum cenſuerint, vt typis mandetur, facultate nobis ab Adm. Reuer. P. Mutio Vitelleſco Societatis noſtræ Præpoſito Generali ſuper id factâ, Id concedimus, ſi ita iis, ad quos pertinet viſum fuerit. In quorum fidem has litteras manu noſtra ſubſcriptas, ac officij noſtri ſigillo munitas dedimus. Mediolani 18. Octobris 1643.

OLIVERIVS PENSA.

EXTRAICT DV PRIVILEGE DV ROY.

PAR GRACE ET PRIVILEGE DV ROY donné à Paris le quatrieme iour de Decembre 1643. Il eſt permis à GVILLAVME BARBIER demeurant à Lyon, de faire imprimer, & vendre en ce Royaume, en tels volumes, marges & caracteres que bon luy ſemblera vn Liure intitulé *Ludouici Iuſti Vita, & Virtutes quadraginta Elogiis explicatæ,* &c. durant le temps de cinq ans, à compter du iour que chacun volume ſera acheué d'imprimer, auec inhibitions & defenſes à toutes perſonnes de quelle qualité & condition qu'ils ſoient de l'imprimer, ou faire imprimer, vendre ny diſtribuer par Extraicts, ny autrement durant ledit temps en aucun lieu de l'obeyſſance du Roy, meſmes ſous pretexte d'augmentation, correction, ou changement de titres, fauſſes marques, priuileges qu'on pourroit obtenir cy-apres par ſurpriſes, &c. à peine de trois mille liures d'amende, & confiſcation des exemplaires, & de tous deſpens, dommages, & intereſts : l'Extraict dudit Priuilege mis à la fin ou au commencement du liure deuant ſeruir de ſignification.

Acheué d'imprimer la premiere fois le 27. Fevrier 1644.

LVDOVICVS XIII CRISTIANISSIMVS
REX FRANCIÆ ET NAVARRÆ

INDICTIO FVNERIS.

PARENTALIA Fratri
CHRISTIANA perſoluens
Amiſiſſe ſe Patrem profitetur in Fratre.
Henrico debet, quòd viuere cœperit;
Ludouico, quod non deſierit.
Iuſta IVSTO negare
Niſi iniuſta non poteſt.
Adeſte igitur, luctuum ſocij,
Quos illa libentiùs adſciſceret gaudiorum.
In eius detrimentis
Veſtra cognoſcite.
Niſi ſolutis in pluuiam nubibus
Læſæ Serenitatis fruſtrà imploratis aſpectum.
Heu Cæci!
Cæcam mortem qui fingimus!
Vidit illa nimiùm magnificentiam
Funeris,
Quo in luctus ſuos non auara Regina
Victorem coniugem dedicauit.

Accendere tot faces in tam frigido
Monſtro
Pompæ perſimilis deſiderium.
Crebras Chriſtianæ
Funerum occaſiones datura,
Illi poſt Maritum Filium abſtulit,
Fratrémque poſt Matrem.
Miſereſcite populi, Principem,
Quæ ſi parcè gemat, deſit ſibi,
Si magnificè, ſuis obſit.

ELOGIVM I.

Ludouici Natalia, cœli, terræque prodigiis illuſtrata.

GALLIÆ Medicus
E matre Medicea,
Coſmæ & Damiano Medicis feſto die,
Infecto Regno peperit genitus
Spem ſalutis.
Primus ſæculi naſcentis Autumnus,
Fœcunditatem ſuam commendauit hoc fructu.
Sanctiſſimam animam
Non aliùs potuit, quàm ſanctior annus
Concipere:
Fuit ille planè Iubileus mundo,
Cui tantam faceret Indúlgentiam Deus.

Gratulata

Gratulata Poëtis
Illuſtriſſimum argumentum Natura
Nouum ſidus accendit in Cycno.
Et terram feſtos agens in motus,
Vaticinata eſt Erebo
Ab Hercule Gallico certas clades.
Iuſto Rege concepto quidni contremiſceret,
Sibi tam malè conſcius Mundus ?
Hinc tamen Europæ malim
In Ludouicum reuerentiam diſcas.
Parum fuit ab armato metuere;
Etiam à nondum genito trepidauit.

ELOGIVM II.

Naſcens ter oculos, ac manus in cœlum attollit.

QVIS eum Adultum in terra detineat,
Quem vel naſcentem attrahere cœlum
Cœpit?
Mundum (quia Dei templum eſt)
Ita Ludouicus ingreditur,
Vt eleuatis manibus
Agat illicò Sacerdotem.
Illi victimam defuiſſe ne puta,
Cui tota vita ſacrificium fuit.
Oculatiſſimus animus
Primo telluris offenſus aſpectu,
Nihil in ea ſe dignum inueniens,

Aliò conatus eſt auolare.
Violenti cœlum ſi rapiunt,
Cedat cœlitum regnum Gallorum Regi,
Cui primus fuerit manuum vſus
Vitam æternam apprehendere.
Feſſo ſufficiendus Atlanti
Explorat illicò oculis pondus ſuum,
Et ruenti regendo mundo
Paratiſſimas admouens manus,
Partes ſuas
Vel cùm nondum poſſet agnoſcere,
Iam implebat.
Miraculum eſto aliis
Præcox hoc deſiderium cœli :
Mihi non quod aliquando cœperit,
Sed quod nunquam deſierit
In cœlum intendere,
Prodigium eſt.

ELOGIVM III.

Accepto à patre gladio puer in Regni & Dei hoſtes armatur.

IVSTITIÆ ſimulacrum
Vt Ludouico mundus adoraret in puero,
Iam habenti Libram ab Horoſcopo
Gladius additur ab Henrico.
Et Henricus ſane rectè docere potuerat,

Quo

Quo eſſet in Gallia ſceptro regnandum,
Qui non magis virtuti & generi
Quàm gladio ſuo debuit quod regnauit.
Hebetatum à tot palmarum meſſore
Ferrum ne credas,
Qualem Hydram eo detruncauerit pius Hæres,
Attende.
Suſpicaberis & tu idipſum quod ego,
Henricum Filio
Non dediſſe ſolum gladium,
Sed & brachium ſuum.
Inſultauerit hactenus caſtris Dei viuentis
Non vnus in Gallia Goliath;
Incircumciſis Gigantibus
Exitialis in noui Dauidis manu gladius eſt.
Coïerint è Lemana Lerna ſerpentes venefici
In implicatiorem Gordio nodum;
Quem tot Reges non ſoluerunt ingenio,
Alexander Gallicus ſoluit ferro.

ELOGIVM. IV.

A prima ætate ſummis virtutibus aſſueſcit.

INTEGERRIMA Ludouici vita
Adhuc non ſenio ſolùm,
Sed & infantiâ caruit.
Amica medij virtus
Eum ab vtroque ſemouit extremo.
Heroëm voluit non minus naſci, quàm fieri,
Nec vllum in eius annis inuenies,
Quem citra iniuriam
Appellare tenerum poſſis.
Felix ager culturam omnem præueniens,
Cùm ne quidem vernant alij, autumnauit:
Agricolam Deum exhilarauit
Miraculi plena maturitas;
Obſtupuit in noui Solis aurora meridiem,
Et ſemper pollicitum maiora,
Dum daret maxima,
Iis fouit ſtudiis,
Iis ſtimulis incitauit,
Vt ingenuæ probitati acquiſitam adiiciens
Ipſiſmet fieret eruditoribus ſuis ſchola;
Vbi ea ipſa diſcerent quæ docerent.
Rege dignam inſtitutionem
Vix vllus rectè tradiderit,
Qui aut non viderit Ludouicum Nonum

Sub Blanca matre,
Aut Decimumtertium ſub Maria.
Vterque non ideo ad imperata difficilis,
Quod imperare aliis natus erat:
Primam Regni felicitatem
In Regis probitate conſtituens,
Ita Dei Proregem Rex agere inſtituit
Vt in vtroque credi potuerit,
Deus ipſe ſolus
Sine alio Collega regnaſſe.

ELOGIVM. V.

Anno ætatis decimo conſecratur in Regem.

LVDOVICI Regnum diu expectare
Impatiens Fortuna non potuit.
Quò foret illud diuturnius,
Ademit patri annos, quos daret filio.
Medicata illicò Gallia eſt
Accepto è cœlo oleo vulnus ſuum:
Et cùm ita tota eſſet in Henrico,
Vt tota eſſet etiam in Ludouico,
In eo occiſo perempta,
In hoc ſuperſtite ſeruata eſt.
Tanta iactura
Minori compenſari lucro non poterat,
Conſecratum in noui Regis Chriſmate

Regnum putes,
Adeò eius ne quidem partem auſi ſunt
Attrectare,
Qui antea totum perdere voluiſſent.
Quieuêre armorum apparatus in Gallia,
Opiniones cladium in Europa:
In tantæ reuerentiam maieſtatis
Seſe illicò Mundus compoſuit.
Concidit vbique gentium tremefacta Nequitia,
Quæ, Ludouico in ſolio ſpectato, iam crederet,
Aſtream, ſed iam non feminam,
Aureum ſæculum reducturam.
Satagite Superi, ſi diligitis Galliam,
Ne qui tam multos ſceleratis terrores
Attulit veniens,
Omnem iis ſecuritatem fecerit iam recedens.

ELOGIVM VI.

Annam Auſtriacam ducit vxorem.

PATER patriæ
Eam ſine matre non vult.
Hippolyto caſtior Princeps,
Si ſibi vni viuere debuiſſet,
Orbi Maritus, orbi Rex, orbi Pater,
Vt ſecuritatem Galliæ pareret,
Duxit Hiſpanam.

Inæquale

Inæquale coniugium
Quia Iuſto non potuiſſet placere,
Eam ad illum Sponſam
Hymenæus adduxit,
In qua & Genus & Genius,
Et anni etiam pares eſſent.
Nobilium animarum æqualitatem
Cœleſti credas exploratam in Libra:
Vtraque ſiquidem
Eodem Anno, Menſe, Hebdomade, in Libra genita.
Quàm dilexerit coniugem Maritus hinc conijce:
Illam ſequutus eſt vel naſcentem.
Et bene ſanè qui non niſi ſanctiſſimos
Parere cogitaret,
Eam ipſam Ludouico Decimoquarto Filio
Parauit originem,
Quam Octauus per Blancam dederat Nono.
Quæcunque iurgia
Inter Galliam & Hiſpaniam vertant,
Neutra alteri dederit malas Matres.

ELOGIVM VII.

Sibi, Deôque rebelles compeſcere aggreditur.

INERMIS Iuſtitia
Ne fieret procaci vulgo ludibrium,
Ætatem omnem armatus tranſigit Ludouicus.
Execratus eam pacem,
Quæ arcano vbere bella lactaret;
Malens generoſa pericula,
Quàm ſtolidam ſecuritatem,
Armatam Rebellionem
Ne ſemper cogeretur metuere,
Semel exſcindere cogitauit.
Seueritatem remedij qui accuſas
Priùs introſpice pertinaciam morbi.
Caluiniana Hydra æquè ac Herculea,
Niſi Verbi diuini igne & gladio exciſa repullulat.
Indignatus in Regno Chriſtianiſſimo
Tam multa Chriſti hoſtibus licuiſſe;
Execratus, inſuper crudelem clementiam,
Quæ mallet palpare vlcera
Quàm curare:
Furentibus non vtilem ſolùm
Sed & neceſſariam
Emiſſionem ſanguinis ſciens,
Accurrit ad gladios,

Nunquam

Nunquam magis Medicus
Quàm cùm hoſtis.
Paratus à Regno potius
Quàm à tam ſancta expeditione recedere,
Armatas preces contemnens, vt veras minas,
Adhuc optimè meritus de iis eſt,
Quibus dum arces eripuit, Deum dedit.
Vixiſſet æternùm is Princeps,
Qui Dei cauſam ita ſuam feciſſet,
Vt nullum ſibi fidelem ſperauerit;
Quem Deo cognoſceret perduellem.

ELOGIVM VIII.

Benearnenſium nouam Rempublicam, quadam quaſi ſpecie venationis euertit.

CALVINI poſteros vt viuere beſtias ſcires,
Benearnij ſtabulantes in ſyluis Rex ſagax,
Non quaſi Bellaturus
Sed quaſi Venaturus aggreditur.
In nuptiis ſuis debuerat Galliæ ludos,
Quos & in cæde monſtri omnium truculentiſſimi
Iucundiſſimos dedit.
Quid non metuerent ab eo venatore Vulpeculæ,
Qui in perditione Nebulonum
Suas ſtatuerat voluptates
Eo ipſo, quo ante annos quinquaginta
Exulare Benearnio cœperat, die,

A Milite ſuo victor reſtitutus eſt Chriſtus.
Iubilæus impietati annus,
Climatericus impiis factus eſt,
Quibus non indulgentiam ſed pœnam attulit.
Placare Deum quî poſſet populus,
Qui omne ſibi ſacrificium ſuſtuliſſet?
Dei Regíſque contemptores
Vtrumque vltorem ſenſêre,
Dum nec parcit Ludouici Rebellibus Deus,
Nec Dei hoſtibus Ludouicus.
Victima eſto quicunque Sacerdotes non vis,
Et ſordes quas Chriſti non eluis ſanguine,
Diluas tuo.
Benearniæ minimum profuit,
Procul à ſceleribus ſuis mundi Iudicem amouiſſe;
Quem agnoſcere noluerat celatum in Hoſtia,
Agnouit manifeſtum in pœna.

ELOGIVM IX.

Ad Fanum Engeriacum mira Religionis, & fortitudinis experimenta.

PROFANATVM Engeriacum Fanum
Quia conſecrare non potuit,
Ita execratus eſt Ludouicus,
Vt decreuerit eripere Mundo,
Quod Chriſto reddere non ſperaret.

Eam expeditionem
Vt nemo dubitaret à pietate profectam,
Egit in ea omnia pietas.
Ad ſupplicationem verius, quàm ad obſidionem
Duci viſus exercitus,
In ſacello Multiplici, ibi & ſtationarius Deus fuit.
Vbique in Euchariſtia Chriſtus expoſitus,
Sibi militantibus
Suam & ipſe diuiſit annonam.
Suſpicari potueras ad bellum ſacrum
Solos Aſcetas veniſſe,
Adeò Regis, vt in armorum,
Ita in Sacramentorum vſu, mores induerant.
Nec malè inſuper dubitaſſes
An eò ſua magis expiaturi,
Quàm aliena punituri piacula, confluxiſſent.
Ita Gallicus Ioſue Hiericuntem hanc ſuam
Sacerdotum magis clangoribus,
Quàm bombardarum ictibus profligauit.
Iratus mœnibus,
Quò pacatior eſſe ciuibus poſſet;
Vt hos ſeruaret, illa deſtruxit.
Impiiſſima compita
Chriſto ante ſe circumlato luſtrauit;
Mox, ne nomen quidem tolerans antiquæ perfidiæ,
Vbi Engeriacum fuerat,
Pagum ſtatuit Ludouici.
Felix excidio tuo Ciuitas,
Si erubueris ſub tam bono nomine malos mores,
Et idipſum volueris eſſe, quod diceris.

ELOGIVM X.

Ræam Inſulam Rebellibus eripit, mox & ab Anglis defendit.

ASSVETVS ſub ſeipſo Imperatore
Omnia merere ſtipendia,
E Ræa Inſula
Reum deturbaturus exercitum,
Viam illuc ſuis,
Non tam voluit imperare, quàm facere.
Primus obſtantes aquas ingreſſus,
Periculo ſuo intulit omnibus
Neceſſitatem ſequendi.
Fruſtrà detonarunt ex aduerſo Bombardæ;
Nemo quid audiret aduertit,
Dum ſolum attenderet quid videret.
Refluas vndas ſtupor ſubitus alligauit;
Credas ardore illo tanto ſiccatum Mare,
Adeò nouam illam Belli rationem
Calcatum verius quàm nauigatum adiuuit.
Rex eo die iam non ex fronte cognitus,
Sed ex manu:
Adhuc tamen pugnauit ille validius
Exemplo, quàm ferro.
Tantam hanc Galliæ laudem
Vt aſportaret in Angliam,
Centum Buchinchamius naues Ræam deduxit;
Exonerarunt

Exonerarunt octona funerum millia,
Et quò venerant expeditiores ad pugnam,
Eò rediêre leuiores ad fugam.
Ludouici memoria
Excitauit Toeraſio ſemimortuum Militem:
Nemo potuit eripere ſe periculis
Quæ Rex tantus ſubiiſſet.
Ita Inſula, quæ vberrimam gloriæ ſegetem
Dederat acquiſita,
Dedit etiam maiorem ſeruata.

ELOGIVM XI.

Rupellam ab aliis Regibus ſæpè fruſtrà tentatam aggreditur.

SECVNDISSIMIS auris
Prouectæ Ludouici Fortunæ
Parare ſe poſſe credidit
Oppoſita Rupella naufragium.
At non habebat Gallia vitreum caput,
Quod vnius illiſu Rupeculæ
Frangi poſſet.
Veſana Ciuitas!
Quæ maiorem pelago daret, quàm Deo fidem:
Fame peritura,
Ferrum omni ex parte collegerat;
Et ne vllam iam capere veniam poſſet,
Tota conſtipata ſceleribus,

Tam multis à ſe victis Regibus
Ludouicum addere cogitarat.
Gauiſus pius Medicus eſt,
Omne laborantis Galliæ virus
In membrorum nequiſſimum coïuiſſe;
Hoc vt quâ poſſet arte præcideret,
Trium leucarum aggere
Rupellam à reliqua Gallia ſeparauit.
Commiſit ſe pelago
A terris iam abſciſſa Rebellio;
Dedit illa ſe quaſi Gemonia de Rupe
Præcipitem;
Et vt alienis ſolari cladibus ſuas poſſet,
Angliam traxit in ſocietatem infamiæ,
Non in famis ſolatium.
Terræ filios, vt Terra non defendit
Ab Hercule,
Ita nec Mare Neptuni filios ab Achille.
Attulit obſeſſoribus palmas Claſſis
Quæ obſeſſis venerat allatura ſuppetias:
Et à Iuſti partibus ſtare vbique Deum experta,
Quem deſperauit vincere,
Nec videre ſuſtinuit.

ELOGIVM XII.

Rupellam poſt XV. menſium obſidionem expugnat.

RVPELLAM vincere
Poſt Ludouicum liceat omnibus,
Quod ante illum licuit nulli.
In aliis expeditionibus Ducem, & militem egit,
In hac Diuinum aliquid planè molitus eſt.
Vbique conſilio & manu præſens
Quæ ſtabant pro Rebellibus elementa compeſcuit.
Nouum littus impoſuit Mari,
Quod vel non poſſet, vel non auderet excutere,
Et coactos in obſequium fluctus
Inculcare peruicacibus neceſſitatem obedientiæ
Iuſſit.
Illuſtrata Moles eſt Anglorum ignibus,
Non accenſa.
Ad eam lucem mille illius operis enituêre
Miracula,
Quod vtique Ars fruſtrà conceperat,
Niſi illud Ludouici fortuna firmaſſet.
Clauſum ratibus Mare, apertum Militibus
Tantali ſuppliciis ita vexare perfidos cœpit
Vt iis ſemper panem oſtenderet,
Nunquam daret.
Curauit ebriorum veſaniam fames,
Viginti Ciuium millibus ſaginata;
Ea docuit

Salutem à Ludouici pedibus quærere;
Quam ſuis iam à manibus non ſperarent.
Ita Vrbs eadem Expugnatori ſuo
Et ſtetit Trophæum fortitudinis domitæ,
Et Monumentum Clementiæ conſeruatæ.

ELOGIVM XIII.

Rupellæ Victor, Chriſto & Sanctis omnibus triumphum cedit.

QVICVNQVE dies Rupellam euerteret,
Non potuit vniuerſæ Cœlitum Curiæ
Non eſſe feſtiſſimus.
Oculatiſſimus oppugnator
Cælitum in Rupellam inimicitiis bene vſus,
Quia iam omni clauſam ex parte
Vni patêre ad iniuriam viderat cœlo,
Eas auxiliares exinde copias traxit,
Vt poſt dilatum
In Menſem Decimumquintum excidium,
Sanctorum in eam omnium irruptionem dirigens,
Calendis Nouembribus
Eam ſibi, ſuperiſque omnibus aperiret.
Gauiſus talia bella gerere;
Quæ Commilitones habere Cælites meruiſſent:
Quos omnes in pugnam ſæpe vocauerat,
Omnes voluit intereſſe triumpho.

Præiuiſſe ſibi in omnibus Chriſtum
Ipſo incedendi ordine perduelli populo teſtatus,
Captiui modeſtiâ ſequutus eum eſt,
Dum quaſi ouans in Eucharistiæ veſte candida
Deduceretur.
Et quò foret in poſterum tam ſuæ, quàm Dei
Cauſæ conſultum,
Præſidiariis ſuis adiecit è IESV Societate lectiſſimos;
Infideles eos neſciens ſuſpicari,
Qui pari obſeruantiâ & Henrici Cor mortui,
Et Ludouici viuentis animam cuſtodirent.
Io triumphe Herculi Gallico,
Qui hoc Augiæ ſtabulum perpurgauit,
Et fœdantes Dei menſam
Ita deplumauit Harpyas,
Vt dum nulla iam in Rupe nidificant,
Vbique pateant Venatori.

ELOGIVM XIV.

Domitæ Hæreſeos inanes conatus irridet.

ARCES Ludouicus Hæreſi eripuit,
At non dentes.
Quidni mordeat igitur veſana Beſtia
Frenum ſuum?
Iraſcitur bellis,
Quæ quietis inimicos in pacem compulerint;
Accuſat Medicum, quæ magis ægritudinem debuiſſet;

Iuſtum eum nolit agnoſci,
Qui quæ Dei erant Deo reddiderit,
Quæ ſua, ſibi.
Velit illa tamen, aut nolit; Ludouicus is eſt,
Qui Rex à Pharamundo ſexageſimus quartus,
Credi poſſit in Galliis regnaſſe primus.
Ita dederunt alij leges, vt & acciperent:
Cùm haberent penès ſe Regni inſignia,
Penès alios Regni iura.
Is vnus Gallico planè liber in Regno,
Qui ne tempori quidem voluit ſeruiendo regnare.
Hac tantâ libertate digniſſimus,
Qui cupiditatibus obſequi
Nec coactus eſt alienis, nec voluit ſuis.
Aſſueſcite Ludouici artibus Principes,
Et ad eaſdem laudes iiſdem itineribus
Properate.
Subegerit ille perduelles armorum violentiâ,
Accepêre arma vim omnem ab innocentia morum.
Ornamenta piæ mentis
Facta impio dogmati tormenta ſunt.
Ideo Caluiniſmus è Regibus nullum habuit
Hactenus magis hoſtem,
Quia nullum magis diſſimilem.

ELOGIVM XV.

Pacatâ Galliâ, Europam vniuerſam ſuis implet victoriis.

MITISSIMVM Principem
Proh! in quot bella impulit amor pacis!
Diſſidiorum occaſiones, vt nullas attuliſſet,
Adeò multas inuenit,
Vt dum vnam ſopit, alteram excitans,
Pacando Galliam, turbarit Europam.
Sint hæc Crimina temporum, non Gallorum,
Qui vt pacis & ipſi otia diligant,
Ea libertatis detrimento non emunt.
Mutaturus Rex bella,
Quæ aboleri non poterant,
Ad domeſticorum remedium
In externa conſenſit.
Patefecit hanc ad exteros viam exciſa Rupecula:
Tunc primum incuſſit Gallia terrorem hoſtibus,
Cùm ipſa iam incuteret nullum ſibi.
Vocatus ſuorum Iura ſeruare,
Qui tam feliciter recuperauerat ſua:
Superatis, quas fruſtrà hyems defenderat, Alpibus,
Victoriis ſuis ingentem in Italiam aditum
Relaxauit.
Pugnarunt vbique gentium pro tanta virtute,
Fortuna temporum, Infortunia Nationum,
Adeò vt Arces Europæ munitiſſimas

Tam multis inuictas ſæculis
Primus propè vinci poſſe docuerit.
Superbiat exciſo Sagunto Pompeius,
Carthagine Scipio, Syracuſis Marcellus,
Nemo cum eo Poliorcete ſe conferat,
Qui vel in primo bellorum ſuorum impetu
Intra nonaginta dies, Vrbes minimùm quinquaginta
Deditione, vi, terrore Nominis ſuas fecit.
Opponat Inuidia ſemper infenſa felicibus quidquid volet,
Bellatori tanto idipſum fuit viuere, quod vincere:
Niſi quod cùm iam deſierit viuere,
Adhuc vincere non ceſſauit.

ELOGIVM XVI.

Literarum ſtudia magnis honoribus & largitionibus promouet.

QVi potuit inter bella Mars credi,
Inter Muſas adhuc viſus Apollo.
Aſſuetus Regnum ſuum ipſiſmet ornamentis
Armare,
Sciens non minùs neceſſarios
Contra ignorantiam eruditos,
Quàm aduersùs ignauiam ſtrenuos,
Vtriſque obtulit
Diſparis exercendæ virtútis pares occaſiones.
Erexit ſæpè Academias, vbi Arces deſtruxerat;

Nec

Nec tamen interim minuiſſe ſé credidit munitiones,
Cùm Magiſtro potuiſſet Patre ſat diſcere,
Palladi nec clypeum deeſſe nec telum;
Et hominum capita ineluctabiliùs dimicare,
Quàm manus.
Sub vno olim reſtituta Ludouico,
Refloruit ſub altero, penè noua Sorbona:
Academiarum omnium Matri
Accreuit ex ædificiis dignitas;
Adeò vt iam non minus oculos
Quàm aures erudiat.
Excitata in tanti admirationem argumenti
Omnia genera litterarum.
Suſpexit in eo Theologus gratiam, naturam Philoſophus,
Mores Ethicus, Muſicus modos;
Solam Poëſim Achillis, & Æneæ puduit,
Cùm eum in hiſtoriis inuenit heroëm,
Cui parem fingere neſciſſet in fabulis.
Audiat igitur Hæreſum Profligator,
Qui eas magis, erudiendo ignorantiam, domuit,
Quàm euertendo Rupellam.

ELOGIVM XVII.

Ingentem ſtrumis laborantium multitudinem ſolo ſanat contactu.

QVID NI adoret Reges ſuos Gallia?
Quorum humanitati
Ita manifeſta eſt inſerta Diuinitas
Vt ipſis etiam morbis ingeneret reuerentiam ſui?
Stare coram tanta Maieſtate
Pertinax alioqui tabes, ſtruma non ſuſtinet;
In manu Regia diuinam agnoſcens
Imperatam illicò fugam exequitur;
Felices eos populos probans
Quibus tam ſalutaris ſit res
Multis pernicioſiſſima
Ad Reges acceſſus.
Accepit Ludouicus vnà cum Regno virtutem,
Quam vel priuatus mereri potuerat.
Tegere illam neſciens cum ægrorum iniuria,
Ita reuocauit ad vſum,
Ac ſi Miraculi huius auctoritas
Non induiſſet in Galliæ Regibus vim naturæ,
Sed vt haberetur,
Nouis egeret quotidie meritis impetrari.
Vix vnquam fauces contactu ſoluit alienas,
Quin præmiſſo ieiunio cruciaret ſuas.

Pacatâ Galliâ
Ad Italiæ fores delatus Seguſium
Tantos non attulit felicibus metus,
Quantas Miſeris ſanitates.
In Diui Iuſti templo,
Credas Regis, & Martyris
In vnum coaluiſſe Iuſtitiam:
Cùm ibi viſus ſit Ludouicus
Non illa ſolùm feciſſe, quæ Reges;
Sed ea etiam potuiſſe, quæ Martyres.

ELOGIVM XVIII.

Excitata ſæpè in Regno diſſidia tam feliciter quàm prudenter componit.

SOLAM Dei domum nulla diuidunt iurgia;
Cæterùm vbicunque homines, ibi Lites.
Quacunque maior inuidiâ Ludouici Fortuna
Eius penitus prudentiam texerat,
Niſi magnis & ipſa obiecta periculis,
Iis par erupiſſet.
Coactus in bella
Quorum odiſſe non liceret authores,
Studuit illa magis prohibere, quàm vincere:
Nec vnquam magis notauit
Humanæ felicitatis lubricam fidem,
Quàm cùm non potuit pacare Palatium,
Qui pacauerat Regnum.

Suorum non placens moribus,
Qui ſuis tantoperè probaretur,
Eò ſe deductum ingemuit,
Vbi videri cogeretur,
Aut Rex parum prouidus,
Aut conſanguineus parum pius.
Neutro tamen fractus in ſcopulo,
Iniurius nulli, pluribus vtilis,
Cariſſimorum tolerauit abſentiam, non imperauit.
Quis hanc Ludouico calamitatem obiiciat?
A qua ſi factus eſt minus felix,
Non factus ideo minùs pius.
Et tu Lector, multa velis in tua fortuna
Corrigere,
Quæ corrigere ob hoc vnum non debes,
Quia non potes.

ELOGIVM XIX.

Singularia Certamina ſeueriſſimis Legibus interdicit.

BELLORVM Auctorem Ludouicum qui facis,
Caue ne dicere magis debueris Abactorem.
Præliis prælia perſequutus,
Extra Regnum ſuum poſtquam eiecit publica,
Studuit etiam abolere priuata.
Pacem igitur mundo,
Ob hoc vnum ille non dederit,

Quod

Quod imperare eam ipſam non potuit exteris,
Quam potuit ſuis.
Execratus probroſam in honoris defenſione veſaniam,
Quæ ſingularibus diſſidiis
Singulas ſenſim Prouincias exhauſiſſet;
Vltionem non ferens
A Chriſtianis credi magni indicium animi,
Quæ vel Ethnicis fuerat
Certiſſimum argumentum puſilli:
Infami illam nomine puniens,
Luendum capite crimen fecit:
Diſſimulare neſciens ejus inobedientiam legis,
Quæ deberet omnibus & æquitate placere,
Et vtilitate prodeſſe.
Principes ipſos indignos veniâ cenſuit,
Qui, quod ita diſplicuiſſet honoris Arbitro,
Adhuc honorem putaſſent;
Et nobiles iras in alios
Quàm in Regni & Dei hoſtes abſumere auſi eſſent.
Collige, Gallia, quotquot potes Coronas,
Regi tuo nunquam tot Ciuicas dederis,
Quot ille Ciues hac vnâ Lege ſeruauit.
Et miremur in Ludouici Caſtris
Tantam ingentium animarum frequentiam?
Strenuos qui perire in priuatis diſſidiis vetuit,
Eos habere mox potuit
Periculorum Abactores in publicis.

ELOGIVM XX.

Hæredem filium à Deo impetrat.

DIGNVM Rege optimo hæredem
Quia non facilè poterat Natura concipere,
Hoc Galliæ beneficium diſtulit annos plures.
Tantum tamen opus moliri
Quia Natura ſola non poterat,
Fuit in ſubſidium aduocanda MARIA,
Quæ felicibus ſemper obſtetricata puerperiis,
Vera mundi Lucina eſt.
Europæ procellis finem ſpopondit
E Gratiarum pelago Delphinus emergens;
Tam boni Muſici precibus excitatus exiliit,
Et mundi calamitatibus territas ſpes fugaces,
Piſcatoris Petri ſecum reduxit in retia.
Dedit Ludouico filium
Ea ipſa, quæ dedit Deo;
Si muneris igitur pretium liceat ex authore
Cognoſcere,
Quando etiam fuiſſet in tam bono Principe,
Vnde formari peſſimus poſſet,
Talem dare nollet MARIA
ANNÆ præſertim,
In qua & Matris ſuæ nomen reueretur,
Et mores.

Inter

Inter Miracula viuat
Qui non creditur ſine miraculo genitus;
Ludouici abſentiam aduerti prohibeat Ludouicus:
Et ne ſit infra Decimumtertium Decimusquartus,
Qui Laureti in imagine viuit Argenteus,
Totus in ſeipſo Aureus,
Sæculo ſuo pretium faciat.

ELOGIVM XXI.

Ludouici ſingularis in Deum pietas.

DEo deuinctiſſimus Princeps
Ita illi ſuos omnes agglutinauit affectus,
Vt nullus niſi in Deum illatis læſus iniuriis,
Vix aliis, quàm Deo collatis honoribus
Potuerit hilarari.
Eum reueritus vbique præſentem,
Vbique vixit tanquam ad Aras Sacerdos;
Nihil inter homines magis cauens,
Quàm ne quid ageret Deo teſte non dignum.
Vſque ad naturæ negligentiam,
Et obliuionem fortunæ
Memor virtutum,
Diuinitati propiores ita dilexit,
Vt eas non tam induiſſe,
Quàm in iis totus deſiiſſe videri potuerit.
Religioni ſanè quamdiu fuit bellum in Gallia,

Nullam ſibi paſſus eſt pacem eſſe:
Suas illi iras æquè ac amores vtiles fecit,
Sibimetipſi eripiens,
Quam daret illi, ſecuritatem regnandi.
Chriſti iura roborans ſuis,
Qui commune aliis Chriſtianiſſimi nomen
Feciſſet propriiſſimum ſibi:
Ne hanc quidem laudem volens gratuitam,
Sed & hanc debitam,
Æternum illi Epinicion victoriis ſuis cecinit,
Æternum Euchariſticon moribus:
Illius gloriam crebris alens ieiuniis,
Illius ignominias magnis recolens lachrymis;
Adhuc illum magis imitatione,
Quàm magnifica templorum Erectione,
Laudauit.

ELOGIVM XXII.

Ardentiſſimus Ludouici in ſuos amor.

HERCVLIS huius Euriſtheus
Amor eximius,
Quo vniuerſos æquè eſt cõplexus ac ſingulos:
Labores illi omnes hic Tyrannus indixit,
Hic illum, dum quieſcere non ſinit, occidit.
Præſtantiſſimum Principem
Cùm ita bene Ludouicus expreſſerit,

Expreſſit fortaſſe melius
Amantiſſimum Patrem:
Hoc illi nomen ne crederes
Primum detuliſſe Delphinum;
Puer adhuc filiis viſus eſt abundare:
Vtpote qui quâ die viderat
Se vnctum in Regem,
Eâdem ſe crediderat
Omnibus aſſignatum in Patrem.
Nemo maturiùs induit nominis huius affectus.
Egebat adhuc ipſe tutoribus,
Et iam omnium Tutorem agebat;
Sollicitè vigilans
Ne cuiuſquam læderet auarus inopiam,
Periurus famam, proditor vitam:
Iam tum intelligens
Principum ſemper probra eſſe non temporum,
Quæcunque prohibere potuerant
Diſpendia populorum.
Audire paratiſſimus
Quidquid auderent ſupplices dicere:
Alieno felix ſolatio
Viſus accipere beneficium, cum rogaretur conferre;
Nullius Theſauris inhians
Qui eos ſolùm ſe crederet habere, quos daret;
Certus in diuite regno nunquam inopem Regem eſſe,
Suorum diuitias ſtuduit augere, non ſuas:
Omnium amore digniſſimus,
Qui ſola populorum vtilitate
Gloriam Principis metiretur.

ELOGIVM XXIII.

Ludouici in ſumma felicitate, ſumma Modeſtia.

TOLERATE querimonias
Cuicunque irati præconio, Manes piiſſimi;
Veſtrarum admiratores virtutum
Vni Modeſtiæ placati eſſe non poſſumus,
Quæ in hac tanta opportunitate loquendi
Silentium imperarit.
En vt ne Iuſtus quidem in ſua Cauſa
Incorruptus eſt Iudex?
Solem indutus adhuc latêre ſperauit;
Imminuit populis libertatem,
Quibus noluit tantam hanc honeſtatem licere.
Facundiam, Tantali pœnâ, mulctauit,
Quam tot lectiſſimis ferculis irritatam
Ieiunam adhuc viuere voluit.
Huic voluntati, licet & tanti Regis vltima fuerit,
Poëticâ audemus licentiâ reluctari:
Congerimus in mortuum decora,
Quæ viuus mereri maluit, quàm habere:
Teſtatum volumus mundo,
Ludouici merita pluris nos æſtimare quàm iuſſa.
Chriſtus ipſe tot ab eo donatus triumphis,
Depoſiti eos, non doni nomine retinens,
Omnes in vno reddidit morienti.

Dei igitur exempla ſi ſequimur homin es,
Regi noſtro modeſtia multos honores diſtulerit,
Nullum abſtulerit,
Cùm plures ſit habiturus in tumulò,
Quàm aucupari tumidus potuiſſet in regno.

ELOGIVM XXIV.

Ludouici in Calamitoſos beneficentia.

ARCEAMVS conductas ab hoc funere Præficas,
Pauperum pater
In quocumque pereat populo,
Nec illaudatus poſſit, nec illachrymatus efferri.
Qui miſerorum oculos ſiccauit viuus,
Etiam felicium genas humectat mortuus.
Hoc vnum de illo conqueri mundus poſſit,
Solatia non dedit diuturna qui dedit maxima.
Conſtitutus à Prouidentia
Nequiſſimi remedium ſæculi,
Qui cuiuſcumque peccata fortunæ
Suâ poterat charitate corrigere,
Omnem felicitatis ſuæ fructum
Alienis calamitatibus debere ſe credidit.
Eius liberalitatem qui præſciit Deus
Ne ita pronum in beneficentiam Genium
Argueretur fruſtrà feciſſe,
Partes ſuas duxit
Non minori eum patrimonio munire, quàm Regio.

Et hoc ipſum tamen exhauſerat,
Niſi eum dandi occaſio, non animus defeciſſet.
Adoleſcens ab Aulico monitus,
Quod porrigenti manum ad ſtipem
Plus æquo munificus extitiſſet,
Mendicum reuocans
Auaritiæ remedio prodigalitatem hanc emendauit:
Illi non aurum ſolum quodcumque ſuperfuerat,
Sed & crumenam ipſam adiiciens,
In quaſi ſe non dignæ expiationem tenacitatis.
Et miremur felicem in bellis manum
Quam Dei æmulam veneramur in donis?
Nemo terrarum omnium Imperio dignior,
Quàm qui eas purgatas ærumnis,
Seminat beneficiis.

ELOGIVM XXV.

Ludouici in deligendis idoneis magnarum rerum Adminiſtris Prudentia.

ADIVTORES, quos habuit Ludouicus,
Nec mediocris offerre Fortuna,
Nec niſi ſumma eligere Prudentia potuit.
Optimis qui ſemel adhæſerat,
Eos non eſt coactus mutare
Virtutis illius ſummo miraculo.
Vidit in magna Aula ſenium magna potentia.
Ab omni liber inuidiâ nobilis animus

Suorum incrementa ſemper adſpexit vt ſua;
Et tam non malus Amicus,
Quàm bonus Princeps,
Vt quos amauerat,ſibi quàm ſimillimos faceret,
Non dici quidem Reges,ſed eſſe iuſſit.
Quàm idoneus alios regere
Tam facilis ab idoneis regi.
Nullum ratus detrimentum libertatis,
Quod ſe ſanioribus conſiliis alligaſſet.
Dei more ita egit omnia
Vt iis etiam quibus vim omnem contulerat
Laudem relinqueret ſuam.
Quis pudor Soli Phoſphorum ſequi?
Et bono Principi ire poſt famulum:
Præeuntem cum face,
Deſcribentem itinera, non præſcribentem?
Qui in magno corpore manus & humeros laudas,
Memineris omnem eſſe virtutem ex capite,
In quo ideo membra omnia coronantur:
Vt vt malignus Interpres ſagacitati velis adimere
Quod male adiicias probitati.
Richelios omne dare Sæculum poteſt,
Non Ludouicos:
Cùm facilius ſit inuenire priuatos.
Qui norint rectè conſulere,
Quàm Principes
Qui ita velint bene Conſulentes audire.

ELOGIVM XXVI.

Ludouici mira in adeundis periculis Fortitudo.

OMNI auſus horâ prouocare fortunam,
Conatûs eius omnes ita contempſit,
Ac ſi iis ſe obnoxium neſciret agnoſcere.
Se ipſo loricatus animus
Omnia præiuit in diſcrimina non vocatus:
Ibi potiſſimùm primas volens,
Vbi priuilegium eſt eligere potuiſſe poſtremas.
Terruiſſe illum ipſammet Mortem credas,
Adeò interritus in eius ſæpe faucibus luſit.
Exempli ſui violentia
Therſitem ipſum Achillem fieri coëgiſſet:
Iis implere ſolitus animis ſe ſequutos,
Vt eius æmuli fortitudinis
Propè ad fines accederent temeritatis.
Ad Engeriacum ſanè eò vſque progreſſus Rex eſt,
Quò nec triarium
Vlla parendi neceſſitas,
Nec gregarium vlla mercedis auiditas
Impuliſſet.
Nimirum ſe totum ſuis ita deuouerat,
Vt eos iam non ſolùm authoritate,
Sed ipſo etiam vellet corpore tegere.
Eo regnante vix alios agnouit Gallia metus

Quàm

Quàm quos ipſe hac ſuâ tantâ ſecuritate
Feciſſet.
Pro bono nihil ſibi timente
Omnes omnia metuebant:
Nunquam de virtutis præſtantia dubij,
Semper de fortunæ infidelitate ſolliciti.
Abſumpſit tamen omnes in his timoribus metus
Erecta in omnem fiduciam Natio;
Ne vnum quidem Piſandrum
In tot exercitibus numerat,
Cùm odioſa videri iam non poſſint pericula militi
Quæ vſque adeò cara fuerint Regi.

ELOGIVM XXVII.

Ludouici in plectendis ſceleribus, ac munerandis virtutibus ſumma Iuſtitia.

POPVLORVM fortunam
Artem veſtram facite, Principes,
Et vt poſſitis beare quos regitis,
Ideas diſcutite quas habetis.
Vnica Ludouico norma Regnandi,
Ad honeſta pellicere magnis præmiis,
Deterrere à turpibus, magnis pœnis,
Obruat veriùs quàm erudiat imperantes
Præceptorum multitudine Philoſophia:
Tam longum iter peregit ille compendio,

Qui bene ſemper collocauit beneficia,
Nec malè ſupplicia,
Adeò vt illius in regno
Tam bono non licuerit eſſe miſerum,
Quàm malo felicem.
Statutos à Deo Virtutis nutritios Reges ſciens,
Tam multis eam honoribus aluit,
Vt vix vllo fuerit ſub educatore robuſtior.
Liberalitatem ſuam infra ſuorum merita
Nunquam paſſus conſiſtere;
Dare paratior quàm offerre:
Vigilias vnius munerans
Somnos alterius excitauit.
Non ideo tamen oblitus nequidam plectere,
Quod totus eſſet in ornanda virtute,
Nihil cauit accuratius
Quàm ne aliena nimium diſſimulando flagitia,
Faceret ſua
Et fruſtrà innocens, criminoſæ reus Clementiæ.
Quas malè condonaſſet hominibus,
Deo Iudici pœnas daret:
Digniſſimus quem mundus vniuerſus
Regem ambiret,
Qui quemquam nollet inter homines viuere,
Aut impunè malum, aut gratis bonum.

ELOGIVM XXVIII.

Laborum amor & patientia ſingularis.

STERTANT in palatiis deſides Animæ,
Et vnus iis ſit labor, tueri otia;
Diuinitatis æmulo Principi,
Ne quis in vita vacaret quieti locus,
Momenta omnia laudatiſſimis curis impleta,
Præſciens annos ſuos diuturnos eſſe non poſſe,
Quos adeò ſæculorum omnium meritis oneraſſet,
Naturæ auaritiam ſuâ correcturus induſtriâ
Ætatis pretioſæ vel minimam noluit partem
Perire.
Ne ſuæ quidem miſertus pueritiæ,
Annos, quibus nondum prodeſſe hominibus poterat,
Colendo Deo prudenter impendit.
Aſſuetus ſuos in ardua non mittere,
Sed deducere,
Nec imperare ſolùm bella, ſed per ſe gerere,
Algoris, ardoris, famis comes aſſiduus,
Vitam ſuam fecit
Et nobile ſolatium ſtrenuis,
Et calcar moleſtiſſimum delicatis.
Æternâ conſultatione mentem ſollicitans
Qui & agenda non facilè decerneret
Et acta ſeueriſſimè trutinaret,

Corpus ipſum in animi propemodum naturam
Coëgit:
Ita illi & ſomni tempus arctauit;
Et amplificauit laboris,
Nulla re magis quàm fatigatione recreatus,
Ipſis venationibus ſuis videri potuit
Non tam feras, quàm otia perſequutus.

ELOGIVM XXIX.

Ludouici in voluptatum vſu temperantia.

LVDOVICI palato
Ita dulcis accidit Virtus
Vt præ illa aliam omnem contēpſerit voluptatem.
Cupiditatum mactator
Quæ pati nollent Imperium rationis,
Affectuum ſuorum Rempublicam
Eodem modo quo Galliam
Vni coëgit Iuſto parêre:
Ignorans arcus & ſagittas Cupidinis,
Qui alioqui tam benè
Omne genus armorum nouerat Martis:
Execratus probroſam authoritatem libidinum,
Quæ ipſoſmet Reges facerent ſeruos ſibi,
Studuit is viuere, qui natus erat,
Vnius Dei famulus, cætera liber.
Galliæ Liliis faciant alij ab auro pretium,

Sua Ludouicus, nullâ re magis voluit
Quàm Candoris admirabilitate laudari.
Supra omnes Telluris eminens ſordes,
Nunquam non directus in originem ſuam,
Quam cœlo dignam pari fine probauit:
Præſentibus vti nolens deliciis,
Quâ fide futuras expectaret, edocuit.

ELOGIVM XXX.

Ludouici in condonandis iniuriis Clementia.

IVSTVS non quia dictus eſt Ludouicus,
Ideo velit minùs clemens audire:
Omnis in eo virtus mitigauit oppoſitam,
Non excluſit.
Nullius rei magis, quàm iræ ſuæ dominus,
Cùm placatus non poſſet eſſe ſceleribus,
Adhuc mitis eſſe ſtuduit ſceleratis.
Semper ad veniam pronior, quàm ad pœnam,
Paucorum ſupplicio vtilis vniuerſis,
Vt ſæuiendi occaſiones præcideret,
Affectu Clementiæ in ſeueritatem conſenſit.
Cui non parceret reo Princeps
Qui Rupellanis toties perduellibus pepercißet?
Ne dilata quidem
In Decimumquintum menſem deditio,
Tantum iræ in mitiſſima mente collegerat,
Vt quos horrore nequitiæ

Vel ipſa deſtituerant elementa,
Calamitati ſuæ puniendos relinqueret:
Donans humanitati, quod hæreſi non deberet,
Fœdas inuiſæ plebis reliquias
Non videre ſolùm ſuſtinuit:
Sed & aggreſſus eſt paſcere:
Ac ſi ob id vnum fieri portarum Dominus poſtulâſſet,
Vt non tam ſibi, quàm beneficiis ſuis
Per eas pateret ad impios aditus,
Laxatam Vrbem ſua illico impleuit annona.
Stupuit Hæreſis nouam ſibi penitus charitatem:
Ventris Idololatra
Adorauit ſolatium famis ſuæ;
Damnauit pleno ore veſaniam,
Quæ tamdiu ea ſibi ſubſidia diſtuliſſet.
Ita Rupellam viſus eſt bis viciſſe,
Qui pertinaciam iam armis edomitam
Adhuc beneficiis expugnabat.

ELOGIVM XXXI.

Ludouici in cælites omnes affectus.

LVDOVICI mores
Soli tibi amores rectè deſcribant:
In iis ille prodidit
Quidquid in ſe modeſtia regeret:
Eorum ſtudioſiùs nutriens famam,
Quorum æmularetur ſtudioſiùs vitam.

Dum aliena latere non patitur merita,
Vulgauit ſua.
Bellatori eximio
In ipſamet virtute pacifica militares animi
Placuerunt,
Ignatij præſertim, & Thaumaturgi Xauerij,
Quorum ſupremos honores
Primum à Gregorio XV. beneficium poſtulauit:
Quid non impetraret in tam bona cauſa
A Patre tam Beneuolo Primogenitus?
In Capite ſuo tot victrix difficultatum
Laureata Societas:
Hiſpanam patre, Gallicam patriâ
Paribus ſtudiis Regna tam diuerſa fouerunt.
Quid hîc rides de Gebennenſi Ganea Miniſtelle?
Ingratus tibi placere potueram,
Gratus malui diſplicere.
Munerauit noſtra in te odia
Tam pretioſis amoribus Ludouicus.
Ibi collocauit beneficia, vbi ſuos inuenit affectus
Hoſtium ſuorum hoſtibus inimicus eſſe non potuit,
Iuſtitiæ ſuæ partem ratus eos tueri
Qui Fanaticam Religionem
Mitiùs non inſequerentur libellis
Quàm ipſe Bellis.

ELOGIVM XXXII.

Ludouici in lethales noxas odium immortale.

IVSTO vnicus hoſtis, Iniquitas,
A qua meminerat laniatam ſibi Patriam,
Sublatum Patrem, occiſum Deum.
Innocentiæ tenaciſſimus,
Quam nullo pretio venalem haberet,
Illam vnam incolumem volens in quocunque
Periculo,
Eiuſdem detrimentis, aut lucris
Fortunam ſuam omnem expendit.
Non quia Argus in ſuorum cuſtodia,
Ideo aut Monoculus, aut cæcus in ſua:
Omnem ſapientiam, ac probitatem
In conſcientiæ ſollicitauit exoubias,
Qui tot hoſtium irruptiones
Semper excepit intrepidus.
A minima quaque nequitiæ larua deterritus,
Securitatem ſuam ſolo Dei timore fundauit.
Semper ita deliberans,
Vt nunquam vtilia præferret honeſtis:
Interrogare aſſuetus
Non quæ poſſent fieri, ſed quæ deberent,
Aulicis ſuis neceſſitatem quamdam probitatis
Indixit.

Cùm amare neminem poſſet,
Qui aut non eſſet optimus,
Aut vſque ad optimorum deceptionem
Non poſſet talis videri.
Quid hîc tecum ſuſurras liuor improuide?
Succenſere Regibus
Nec meum, nec tuum eſt;
Illi præſertim
In quo, & tu nihil præter fortunam odiſti.
Errare ſi potuit Ludouici ingenium, quia hominis,
Errare voluntas non potuit,
Quia erat ea ipſa quæ Dei.

ELOGIVM XXXIII.

Variis ægritudinibus premitur.

LVDOVICI Animus maior
Quàm vt in Corpore ſine anguſtiis habitaret,
Operoſiſſimæ menti
Nulla potuerunt membra ſufficere,
Cùm ſolâ laborum mutatione quieſceret,
Solâ quietis incapacitate gauderet.
Morbis monitoribus vſus,
Aluit mortalitatis memoriam,
Et his ſaburratus oneribus
Præcluſit leuitatibus viam.
Mors, quæ diffideret totum vno impetu ſternere,
Studuit illum oppugnare per partes,

Ipſis virtutibus animi
Ad vitiandum corpus abuſa,
Lentè feſtinans artem edocuit,
Quæ ex tam longa experientia mortis
Benè mori optimè diſceret.
Medicatus labore morbos,
Ac ſi ex otio prouèniſſent,
Diſpendia valetudinis, lucra virtutis effecit.
Circumtulit ille ſecum
In Comitia, venationes, ac Bella
Excitatorem aſſiduum patientiæ ſuæ:
Aluit in viſceribus voraciſſimam Tabem,
Quæ vt ad medullas vſque peruenerit,
Nihil de illius integritate comminuit.
Morborum cauſas erubeſcite, Principes,
Non effectus.
Fortuna Regis
Non excludit naturam hominis,
Cui maius ex qualicumque patientia meritum,
Quàm quocumque ex diſpendio probrum.

ELOGIVM

ELOGIVM XXXIV.

Mortalitatis ſuæ memor, regno ſuo conſulit.

IN Ludouici Teſtamento
Ne quis ſe quereretur præteritum,
Reliquit omnibus deſiderium ſui.
Iuſtitiæ illius coronamentum hoc fuit,
Ita ſeipſum
Iuxta cuiuſque in ſe iura partiri,
Vt cederet ſpiritum Deo,
Exuuias tumulo,
Annos tempori, famam æternitati,
Filio Regnum, Vxori Regem,
Principibus bene imperandi,
Et in commune omnibus
Bene viuendi optimam formam.
Ita cogitans ad quos migraret,
Vt quos relinqueret non eſſet oblitus,
Suæ damna prohibiturus abſentiæ
Sibi ſimilibus rerum habenas commiſit:
Vtilis in eo vel maximè
Quod videri neceſſarius non curaret.
Procerum beneuolentiâ
Hæredis ſui muniturus infantiam
Iis ipſis ad ſe vocatis, quos varia fortuna
Diſtraxerat,

Tot dedit Paci curatores,
Quot habere auctores bella potuerant.
Anteoccupatione ſagaciſſimâ vſus,
Minus beneuolis ea ipſa contulit beneficia,
Quæ à ſola eius morte ſperaſſent;
Atque ita eos ipſos lugere
Suo coëgit in funere,
Qui videre potuerant finem illius
Suorum omnium gaudiorum initium poſuiſſe.

ELOGIVM XXXV.

Intentus ad Cæleſtia rebus humanis penitus valedicit.

LVDOVICO vt ſemper cordi fuerit cura regni,
Prima & poſtrema extitit cura ſui.
Vitæ, quæ tota fuerat
Parænetica ad virtutem Oratio,
Eſſe mors Peroratio debuit:
In quam & vehementiores affectus,
Et vtiliora ſuaſioni argumenta coïrent.
Iacuit in Cubili,
Ac ſi ſediſſet in Cathedra,
Principum magiſter idoneus,
Et felicibus ingens exemplum modeſtiæ,
Patientiæ miſeris,
Virtutibus ſuis fortunam omnem erudiit.

Quàm

Quàm alienus à voluptatibus viuens,
Tam exemptus à doloribus moriens,
Videri potuit
Ab iis ipſis, quas tolerabat, moleſtiis abfuiſſe.
Se oblitus Regem, Maritum, Patrem,
Vt iam ſolum hominem meminiſſet,
Amaſius æternitatis
In manifeſta erupit odia temporis.
Rerum omnium inanitate deprehensâ,
Vbi decepti cæteri lugent,
Gaudere potuit
Antiquæ credulitati ſuæ
Tam bene experientiam reſpondiſſe.
Nemo dare vitam libentiùs debuit
Quàm qui vnius diſpendio
Geminam lucraretur,
Nunquam aut apud Deum in Cœlis,
Aut apud homines in Hiſtoriis moriturus.

ELOGIVM XXXVI.

Ad mortis nuntium hilaratur.

DEVM anhelanti
Nullus dolor humana deſerere;
Summa verò lætitia
Fluxum regnum æterno mutare.
Mortem non ita raró viderat,

Vt eius adhuc formidare poſſet adſpectum:
Sed nec ita adhæſerat vitæ,
Vt eo ſolui glutino pœnam putaret.
Miles emeritus impetrata miſſione,
Quidni lætus ea bella deſereret,
Quæ vt felicia ſint,
Nunquam ſine populorum detrimentis
Emolumenta Principum emunt?
Qui omnia ſibi gaudia
In horam illam diſtulerat,
Ea tunc primùm ſecurus admiſit,
Cùm ſibi ab vllo eripi iam vix poſſent.
Spei plenus metum omnem excludens,
Quia vixerat vt moriturus,
Mori quoque debuerat vt victurus.
Iuſti animam tormentum mortis non attigit;
Tota illa eminens ſupra corpus
Nullam illius ſenſit iniuriam,
Qui id ſemper egerat,
Vt nulli quidquam deberet:
Nullum ſoluit libentiùs debitum,
Quàm ſupremum.
Oblatum aliàs recuſauerat ſæpe natura,
Et deſiderij vehementia
Inferentem violentiam Cœlo
Terras adhuc tolerare coëgerat:
Vicit tandem iterata toties oblatio reluctantem,
Addita Ludouici trophæis Natura iam clamat
Illi cedendum in omnibus,
Qui terras armis ſubegerit, Cœlum votis.

ELOGIVM XXXVII.

Aſcendenti in Cœlum Chriſto Triumphi comes adiungitur.

PRo tota Ludouici vita meliorem Apologiam
Ipsâ morte Ludouici non habeas.
Plenus deſiderio pacis, è bello diſcedens
Tot exercituum Imperator,
Quia Duci Chriſto meruerat
Ab eodem cæleſte Capitolium Aſcendente
Triumphi comes aſſumitur.
Commori Chriſto qui totâ vitâ didicerat,
Eodem quo ille migrare è mundo die
Felicitatis ſuæ partem putaſſet.
Attendens tamen æquiſſimus Arbiter,
Magis quid Regis merita poſcerent,
Quàm quid vota,
Iam non illum dolorum,
Sed gaudiorum comitem voluit.
Duas vna pompa
In Cœlum extulit Reges,
Quorum vterque ſequi volentibus,
Quàm alta reliquerit in terra veſtigia,
Montes, mentéſque docebunt.
Nec malè dubites
Illum in nube ſublatum,

Alioquin
Vnde in Chriſtinæ ſerenitate tot pluuiæ,
Niſi à nube
Quæ & hunc illi Solem eripuit?

ELOGIVM XXXVIII.

Eodem quo Henricus Pater, mortuus die, menſe, horá.

PROFANATVM Henrici magni cæde
Menſem, diem, horam,
Seipſo Ludouicus expiat Immolato.
Hæc vltima pio Regi cura ſuperfuit,
Vt poſtquam temeratiſſima ſacrauerat loca,
Impiata ſacraret & tempora.
Galliæ Lilia è cœlo veniſſe
Nouo mundus didicit argumento:
Viuendi leges à terra non accipiunt,
Quæ quo naſci menſe debuerant, moriantur.
Iuſtus heu! nimiùm Princeps!
Vitam vbi eſſe didicit rem non ſuam,
Eam naturæ vel non exigenti reſtituit.
Ad Libram, in qua genitus,
Ita ſemper expendit omnia,
Vt mori malens,
Quàm argui moræ reus;
Regnum eo ipſo quo acceperat momento
Deponeret.

Planè Chriſtianiſſimus
Qui vel in hoc voluerit conuenire cum Chriſto,
Quod quæ illi viuendi fuerat,
Eadem ſibi eſſet meta regnandi.
Decimaquarta menſium dies
Fuerit olim fauſtiſſima Galliæ,
Cui & ad Abduam contra Venetos,
Et ad Meregnanum contra Heluetios,
Et ad Cereſolas contra Cæſarianos victorias dedit:
Ne nunc quidem credi poſſit infeſta,
Cùm talium Regum donat initia.
Cedite Superi Ludouico Decimoquarto fortunam,
Quam olim Decimæquartæ indulſeratis diei.
Sub Rege felici
Nullus infelix eſſe Galliæ dies poteſt.

ELOGIVM XXXIX.

Mortuus ab vniuerſa lugetur Europa.

LVDOVICO viuente
Quia moritura bella præſenſerat,
Mortuum ita luxit Europa,
Ac ſi non illi ſolùm,
Sed Paci etiam parentaret.
Diſcordi mundo tam ingens fuerat
In illius amore concordia,
Vt iis ipſis carus quibus non vtilis,
Propemodùm inter tot bellà hoſte careret,

Cùm amicorum erga ſe animos
Vel in hoſtibus inueniret.
Dilexêre Regem ij ipſi qui Regnum oderant,
Nec vllus ex eâ potuit iacturâ lucrum
Agnoſcere,
In qua ſpem pacis amitterent,
Qui non amitterent ducem belli.
Condonent Superi nobis,
Qui tale theatrum amiſimus,
Omnem intemperantiam luctus:
Modeſtia, quâ ſe magnificè lugeri prohibuit,
Lachrymas quas ſiccare voluit, excitauit:
Vetitum nitimur in dolorem,
Et eius obliti iuſſa,
Dum meminimus merita,
Affectu reuerentiæ obedientiam violamus.
Rex iuſta velit, nemo non eadem volet:
Cæterùm quoties ſe contemni præceperit,
Nunquam nos habeat obſequentes.

ELOGIVM XL.

De tota Ludouici Iuſti vita Iudicium.

ADVLATIONIS officia qui non admiſit viuus,
Non ferat mortuus.
Inflent Elogia tumidos,
Iuſtos Iudicia ſola delectant.
Ludouicus Henrico & Mariæ parentibus

Summæ complementum fortunæ,
Multiplici coæuus prodigio,
Sæculi ſecum naſcentis initia dedicauit.
Puer ita factus ad regnum,
Vt illi Diuinæ iudicio Prouidentiæ,
Vltra decennium differendum non fuerit.
Galliæ ſibi occumbenti ſuffectus Oriens
Pronum in veſperam diem perſeuerare coëgit.
Nactus vxorem, quam parem annis natura,
Non imparem meritis
Virtus & fortuna feciſſent;
Vel ipſis Hymenæi facibus
Hæreſi morituræ rogum accendit.
Erepturus rebellibus nocendi facultatem,
Quando voluntatem non poterat,
Sæpe conciſos, & non niſi ſerò correctos
Edocuit,
Tam Iuſto nihil eſſe inuium,
Quàm Impio nihil tutum.
Ad expiationem hanc Regni ſui
Tanquam ad rem maximè ſacram
Sub habitu Bellatoris
Affectu Sacerdotis accedens,
Ita in ea verſatus eſt, vt videri potuerit
Armis ſuis non tam voluiſſe ſontes plectere,
Quàm Deum placare.
Vicerit ad Rupellam Elementa omnia;
Plenior illi gloria
Expugnaſſe oppoſitis moribus perduellium animos,
Quàm ineluctabilibus machinis muros.

Eos ſortitus adminiſtros,
Quibus ſuam videri poſſet
Contuliſſe cum authoritate fortunam:
Adeptus victorias
Continentes in Inſulis, ſtabiles in Euripis,
Galliam ſuam in bella deducendo pacauit.
Seu pugnaret, ſeu oppugnaret, ſeu propugnaret,
Vbique tam ſtrenuus miles,
Quàm prouidus Imperator.
Omnes Europæ fluctuantis occupauit affectus,
Spes, metus, amores, admirationes.
Annos eius ſi à rebus geſtis recenſeas,
Non è Menſibus, ſed è Sæculis
Credes eſſe conflatos.
Virtuti per omnia vectigalis,
Illius aut vlciſcendis iniuriis,
Aut exornandis meritis,
Animi & regni facultates omnes impendit.
Vbique Iuſtus
Si vitæ rationem attendas;
Vbique felix
Si conditionem fortunæ:
Non alio fuit miſerandus ex capite,
Quàm quod non potuerit aut bella componere,
Aut ſaltem hoſtes mutare.

FINIS.

1089.2
Z
59654

Google